

Prof. JEFFREY D. SACHS

Dikkatsiz Katiller

Doğal ortam kitlesel biçimde yok olmakta ve türler imha edilmekte, dolayısıyla büyük bir sosyal maliyet karşılığında çok küçük bir ekonomik fayda sağlanmaktadır.

Tür olarak insanoğlu önemli bir öz kontrol sorununa sahiptir. Biz insanlar bugün dünyanın her tarafında o kadar agresif bir şekilde balık avlıyor, avcılık yapıyor, ağaç kesiyor ve ekin ekıyoruz ki, aslında diğer türleri kelimenin tam anlamıyla dünya dışına sürüyoruz. Doğadan ala-

bileceğimiz her şeyi alma yönündeki yoğun arzumuz diğer yaşam formlarına çok küçük ve değerli bir alan bırakıyor.

1992 yılında dünya hükümetleri ilk kez insanın neden olduğu global ısınma ile mücadele için söz verdiklerinde, diğer türlerin insan kaynaklı olarak soylarının tükenmesini önleme konusunda da söz verdiler. Rio Dünya Zirvesi'nde kabul edilen Biyolojik Çeşitlilik Konvansiyonu "biyolojik çeşitliliği insanlık için ortak bir ilgi konusu" olarak belirledi. İmzacı taraflar türlerin ve onların yaşam alanlarının korunması ve biyolojik kaynaklarının (örneğin ormanlar) sürdürülebilir bir şekilde kullanılması ile biyolojik çeşitliliği korumayı kabul ettiler. 2002 yılında sözleşmenin imzacı tarafları daha da ileri giderek 2010 itibarıyla "mevcut biyo çeşitlilik kaybı hızında önemli bir azalma sağlamayı" taahhüt ettiler.

EKOLOJİK TÜRLERİ ÖLDÜRÜYÖRÜZ

Ne yazık ki, diğer pek çok uluslararası sözleşme gibi Biyolojik Çeşitlilik Konvansiyonu da büyük ölçüde tanınmamış, desteklenmemiş ve yerine getirilmemiş olarak kalmıştır. Bu ihmal bir insan trajedisidir. Çok düşük bir masrafla (belki de her şey göz önüne alındı-

ğında hiç masrafsız olarak) doğayı ve böylece de kendi yaşamlarını ve rızıkımızın temelini koruyabiliriz. Diğer türleri mecbur olduğumuz için değil başka türlü sünenü yapma ihmalkârlığımızdan öldürüyoruz. Bilinen birkaç örneği ele alalım. İspanya, Portekiz, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi bazı zengin ülkeler "dip tarama" olarak bilinen şeyi yapan balıkçılık filolarına sahipler.

Dip tarayıcılar okyanus dibindeki ağır ağları sürüklerken muhteşem, keşfedilmemiş ve tehlikede olan deniz türlerini imha ederler. Dip tarama birkaç derin deniz türünü yakalamanın ucuz yolu olduğundan başta deniz dağları olarak bilinen su altı volkanları olmak üzere karmaşık ve eşsiz ekolojiler parça parça edilir. Bu türlerden biri olan turuncu pürtüklü sadece çeyrek yüzyıldır ticari olarak avlanmasına rağmen hâlihazırda çökme noktasına kadar avlanmış bulunmaktadır.

Benzer şekilde dünyanın pek çok bölgesinde tropik yağmur ormanları mera ve gıda ekim alanı açmak için yok edilmektedir. Sonuçta doğal ortam kitlesel biçimde yok olmakta ve türler imha edilmekte, dolayısıyla büyük bir sosyal maliyet karşılığında çok küçük bir ekonomik fayda sağlanmaktadır. Yağmur ormanlarında belli bir alan kesildikten sonra topraktaki besinler kısa sürede tükenmekte ve mahsul veya çiftlik hayvanları için besleyici ot temini devam edememektedir.

Sonuç olarak yeni bir mera veya çiftlik alanı orijinal ormanın ve onun eşsiz ekosistemlerinin yeniden oluşması için hiçbir ümit kalmaksızın kısa sürede terk edilmektedir.

Bu faaliyetlerin maliyetinin çok yüksek, faydasının ise çok düşük olması nedeniyle bunların sonlandırılması kolay olmalıdır. Dip tarama kanunla yasaklanmalıdır; balıkçılık endüstrisinin başka faaliyetlere geçiş sürecinde tazmin edilmesi ise pahalı olmayan, basit bir şeydir. Öte yandan yağmur ormanlarının yok edilmesini önlemenin en iyi yolu hukuksal kısıtlamalarla birlikte ekonomik teşviklerin sağlanmasıdır. Çiftçi aileler ve toplulukları hukuki sınırları aşma isteği duyacaklarından sadece tarla açma uygulamasının kısıtlanması muhtemelen yararlı olmayacaktır.

Diğer yandan ekim alanı açmak için ormanları kesmek çiftçilerin toprağı korumak için yapılacak ödemelerden vazgeçmelerini sağlayacak kadar kârlı olmadığından finansal teşvikler büyük olasılıkla yararlı olacaktır.

Yağmur ormanı ülkelerinin çoğu son yıllarda ormanı korumak için yoksul küçük çiftçilere ödeme yapabilmek için zengin ülkelerin bir yağmur ormanları koruma fonu oluşturmaları önerisi üzerinde birleşmişlerdir. İyi tasarlanmış bir fonun ormansızlaşmayı yavaşlatması veya durdurması, biyo çeşitliliği koruması ve yakılan ormanlardan kaynaklanan karbondioksit emisyonlarını azaltması mümkündür. Aynı zamanda küçük çiftçiler hanelerinin refahını, eğitim ve sağlığı iyileştirmek üzere mikro yatırımlarda kullanabilecekleri düzenli bir gelir akışına sahip olabileceklerdir.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAZI CANLI TÜRLERİ İÇİN BÜYÜK TEHLİKE

Dip taramanın yasaklanması ve ormansızlaştırmanın önlenmesine yönelik global bir fonun kurulmasının yanında balık tutmanın, tekne ile dolaşmanın, taramanın, sondajın ve diğer zarar verici faaliyetlerin yasaklandığı

global bir korunmuş deniz alanları ağı belirlememiz de gerekmektedir. Bu alanlar sadece türlerin yeniden üremesine olanak vermekle kalmayacak, aynı zamanda korunmasız komşu bölgelere de taşan ekolojik yararlar sağlayacaktır. Aynı zamanda tıpkı şu anda iklim değişikliği konusunda yaptığımız gibi, türlerin bolluğu ve tükenişi konusunda dünyaya kanıt sunabilmemizi sağlayacak düzenli bir bilimsel sürece de ihtiyacımız bulunmaktadır. Politikacılar bireysel bilim adamlarını pek dinlemezler, ancak yüzlerce bilim adamı tek bir ses olarak konuştuğunda dinlemek zorunda kalacaklardır.

Son olarak dünya 2010 yılından önce insan kaynaklı iklim değişimini yavaşlatmaya yönelik yeni bir çerçeveyi müzakere etmelidir. İklim değişikliğinin türlerin yaşamını sürdürmesi açısından en büyük tehlikeyi yarattığına şüphe yoktur. Gezegen ısındıkça ve yağmur ve fırtına tarzlari dramatik biçimde değiştikçe pek çok tür kendi yaşamını sürdürmesinin artık mümkün olmadığı iklim alanlarında bulunmaktadır.

Bazıları göç edebilmekte, ancak bazıların da (örneğin kutup ayıları gibi) iklim değişikliğini önlemeye yönelik kesin bir girişimde bulunmamamız durumunda soyunun tükenme olasılığı yüksektir.

Bu önlemler 2010 itibariyle gerçekleştirilebilir. Bunlar maddi olarak karşılanabilir önlemlerdir ve her bir durumda büyük net faydalar sağlayacaklardır. En önemlisi de global sözümüzü tutmamıza olanak verecektir. İnsanın sadece dikkatsizliğinin verdiği bir rahatlıkla başka milyonlarca türü imha edebileceğine inanmak acı vericidir.

Dip taramanın yasaklanması ve ormansızlaştırmanın önlenmesine yönelik global bir fonun kurulmasının yanında balık tutmanın, tekne ile dolaşmanın, taramanın, sondajın ve diğer zarar verici faaliyetlerin yasaklandığı global bir korunmuş deniz alanları ağı belirlememiz de gerekmektedir.